

Vertalers & het boekenvak

Anne Lopes Michielsen in gesprek met Constantijn Hoffscholte

Anne Lopes Michielsen (1989) vertaalt uit het Portugees en ontving in 2014 een talentbeurs van het Nederlands Letterenfonds. Ze debuteerde in 2016 met Liefde is van Pedro Chagas Freitas (vertaald samen met Myriam van Gils). In 2017 verscheen haar vertaling Naar buiten – ontdek de natuur, een kinderboek van Maria Ana Peixe Dias en Inês Teixeira do Rosário. Op dit moment werkt ze aan vertalingen van José Gardeazabal, Valério Romão en João Valente. Ze is projectmedewerker van het Expertisecentrum Literair Vertalen (ELV) te Utrecht en ijvert voor meer vertalingen uit het Portugese taalgebied. Ze is voorzitter van de Vereniging van Nieuwe Vertalers en redacteur van PLUK, de oogst van nieuwe vertalers. Ook neemt ze als vertaler deel aan het Europese CELA-project.

Constantijn Hoffscholte (1978) is freelance journalist, museumcoördinator en voormalig boekhandelaar. Hij schrijft voor Boekblad en is een fervent liefhebber van Feyenoord en The Beatles, maar toch vooral van boeken in alle soorten en maten. Dit interview verscheen in de reeks ‘Vertalers & het boekenvak’ op 20 april 2017 in Boekblad.

Anne Lopes Michielsen in gesprek met Constantijn Hoffscholte

Eind vorig jaar verscheen je vertaling van *Liefde is van Pedro Chagas Freitas* (Xander Uitgevers). Hoe was dat?

Het moment dat je eerste boekvertaling verschijnt is natuurlijk bijzonder. Het was een duo-vertaling met Myriam van Gils, we hebben het dus samen gedaan. Een keuze van de uitgever om het boek sneller op de markt te kunnen brengen. Wat overigens niet per se wil zeggen dat je er daardoor als vertaler minder werk aan hebt, want er gaat een hoop tijd zitten in onderling overleg.

Binnenkort verschijnt je tweede vertaling, het kinderboek *Naar buiten* (Fontaine Uitgevers). Was dat anders werken?

Het was sowieso anders omdat ik dit boek alleen heb vertaald. Het vertaalproces is verder vergelijkbaar, al houd je natuurlijk rekening met de jongere doelgroep. Het is een informatief kinderboek, sommige voorbeelden in de tekst hebben we aangepast naar Nederlandse situaties om het voor kinderen beter invoelbaar te maken.

Hoe ben je vertaler Portugees-Nederlands geworden?

Ik heb een Portugese moeder en ben tweetalig opgevoed. Van jongs af aan heb ik altijd iets gehad met taal, literatuur en cultuur. Als kind vond ik het fascinerend om de taalbarrière te ervaren tussen de ene en de andere helft van mijn familie. Pas als er iemand bij was die beide talen sprak, kon je met elkaar communiceren. Uiteindelijk werd ik zelf zo iemand. Het leidde ertoe dat ik de Master Literair Vertalen in Utrecht heb gedaan. In 2014 ben ik afgestudeerd.

Kom je makkelijk aan werk?

Makkelijk niet, het begint nu een beetje op gang te komen. Na mijn studie heb ik twee jaar op de boekenafdeling van de Bijenkorf gewerkt. Tegenwoordig werk ik parttime als projectmedewerker bij het Expertisecentrum Literair Vertalen. We proberen de deskundigheid van literaire vertalers in en uit het Nederlands te bevorderen door allerlei projecten. Ik hoop wel dat er meer vertaalwerk naar me toekomt. Het Portugese taalgebied is groot, wereldwijd wordt het door 260 miljoen mensen gesproken. Nederland kent echter geen grote literaire traditie op dit vlak.

Ben je dan ook een van de weinige literaire vertalers vanuit het Portugees?

Dat valt nog mee: in Nederland zijn er een stuk of vijf. Vertalers als August Willemsen, Harrie Lemmens en Arie Pos hebben het taalgebied in ons land op de

kaart gezet. Vooral dankzij hen worden grote namen als José Saramago en Fernando Pessoa tegenwoordig vertaald. Maar er is nog zoveel meer...

Zoals?

Ik heb een heel verlanglijstje. Het zijn zowel gevestigde auteurs die vreemd genoeg vrijwel onvertaald zijn gebleven in Nederland als veelbelovende opkomende schrijvers. Neem het poëtisch proza van Sophia de Mello Breyner Andresen of auteurs als Afonso Cruz uit Portugal, Ondjaki en José Luandino Vieira uit Angola, Hilda Hilst uit Brazilië en Paulina Chiziane uit Mozambique. Wat opvallend is: ruim 80% van alle uit het Portugees vertaalde auteurs is man. Het is misschien tijd om daar ook eens iets aan te doen.

Wat doe je om deze auteurs onder de aandacht te brengen?

Ik ben onder andere betrokken bij *Pluk*, een vorig jaar opgericht literair tijdschrift dat een podium biedt aan jonge vertalers. In het blad is een belangrijke plaats ingeruimd voor verhalen van niet eerder vertaalde auteurs. Op die manier hopen we uitgevers te interesseren. Voor de vertalers is het ook een kans om zichzelf te presenteren en op die manier misschien nieuwe opdrachten te krijgen. In juni verschijnt het tweede nummer van *Pluk*.

Kom je vaak in landen waar Portugees wordt gesproken?

Ik kom er meerdere malen per jaar. Om familie te bezoeken maar ook om op de hoogte te blijven van literaire ontwikkelingen. Ik kan er uren in boekwinkels struinen. Voor een vertaler is het zeker van toegevoegde waarde om de cultuur te kennen van de landen waaruit je vertaalt. Dat stelt je in staat het werk beter te doorgronden. Het helpt vaak ook om verwijzingen in de tekst te begrijpen, je komt dichterbij wat de auteur met zijn tekst bedoelt als je de achtergronden kent.

Je bent ook actief binnen de Vereniging voor Nieuwe Vertalers. Waarom?

Ik vind het leuk om op allerlei manieren met het vak bezig te zijn. Bovendien is het belangrijk dat vertalers, ook jonge vertalers, een platform krijgen. Met de VvNV proberen we bruggen te slaan en tegelijkertijd voor meer zichtbaarheid te zorgen. Ik organiseer ook workshops voor beginnende vertalers Portugees-Nederlands. Daar ben ik mee begonnen na het verdwijnen van de opleiding Portugees in 2014. Ik hoop zo de aandacht voor de taal en ons vak in stand te houden. Het lijkt me fantastisch om een keer een thema-avond rond vertaalde Portugees literatuur te organiseren.

Je treedt ook op tijdens de Vertalersgeluktournee. Wat houdt dat in?

Met de Vereniging voor Nieuwe Vertalers verzorgen we interactieve entr'actes door vertaalexperimenten te doen met het publiek. Het is een manier om te laten zien wat we doen en om iets van het vertalersgeluk dat wij ervaren over te brengen aan het publiek. Literair vertalers zijn gepassioneerde woordkunstenaars, toegewijde ambachtslieden, literair agenten en ambassadeurs van de wereldliteratuur. Dat mogen we best wat meer laten zien.